

LA CONQUESTA ROMANA Manolo Freixa Bondia

Sembla ser que els ibers establerts en aquesta zona del Matarranya i Algars, els Ilercavons, eren tribus molt poderoses i van oferir una certa resistència als nous invasors, els romans, amb el resultat que alguns dels seus poblats van ser incendiats.

Fins l'any 75 a. de C. Roma ha de fer front a una sèrie de revoltes. A partir del 49 a. de C. la vall mitjana de l'Ebre (Mequinensa) serà escenari dels enfrontaments entre Cèsar i Pompeu a la batalla d'Ilerda amb la victòria de Cèsar. Un cop acabada, l'actual territori aragonès quedarà pacificat de manera total. Cèsar fa baixar a la plana a tots els ibers assentats en els seus poblats fortificats

Amb la pau romana, imposada a la força, les

de secà. La d'horta va ser, també, un factor important en la producció alimentària. La producció agrícola, un cop recollida, s'emmagatzemava en les dependències de la vila destinades a aquesta funció on hi havia uns grans recipients fets de ceràmica de forma esfèrica que s'omplien de vi, d'oli, de vinagre o de gra. Normalment tenien uns dos metres d'alçada per un metre i mig de diàmetre. Per poder transportar amb facilitat i seguretat dels productes es envasaven en les àmfores, recipients més petits d'uns 17 litres de capacitat.

La ramaderia la constituïen el cavall, el porc, l'ovella, la cabra i el bou. Cal considerar també la caça (cérvols i senglars) i l'explotació forestal.

Els romans anaven des de Tortosa a Favara enfeïnats amb el comerç. L'Ebre era navegable fins a les rodalies de Logronyo per les naus fluvials antigues, d'escassa quilla i poc calat. Per Gandesa passava la Via Edetana que anava de Tortosa a Saragossa.

En Nonasp, el toponímic dels Vilàs sembla indicar l'existència d'algun jaciment d'aquesta època de romanització, i la tradició manté la llegenda de l'emplaçament en aquesta zona de l'antic poble de Nonasp, que potser correspongui a l'època anomenada "De la Pau d'August", quan es van fer traslladar els assentaments ibèrics al pla per evitar les revoltes.

El 1931 es produeix la troballa d'una espècie de àmfora per Eusebio Suñer quan estava llaurant. El 1940, Manuel Altés Latorre va trobar un gerro romà, de terra ordinària. També es van trobar monedes de plata de Pompeu a prop del magatzem de l'Estació i al poblat ibèric del Pontet, i altres troballes (molí rodó de mà, tros d'espasa) a les hortes dels Vi-

Los Vilars

nostres terres es van convertir en una zona agrícola de la província Tarraconense, amb capital a Tarraco (Tarragona) i pel que sembla poc poblada. Viuen un llarg període de prosperitat econòmica com mai abans s'havia conegut. Roma estableix noves lleis i noves formes de vida.

Les viles, van ser cases rurals dins d'una extensió més o menys gran de territori que les envoltava. La construcció de l'edifici i de totes les dependències annexes, dels pous i de les canalitzacions de l'aigua eren tasques que havien de ser portades a terme per la pròpia gent de la vila. Tots els elements de construcció necessaris eren elaborats a peu d'obra pels artesans i els esclaus: els carrers de pedra, les bigues i els pals de fusta, les teules, les rajoles de pavimentació i les diverses argamasses de calç i sorra.

A més del cultiu de la vinya i de l'olivera hi havia el cultiu dels cereals (blat, ordi, civada i sègol), que constituïen l'agricultura

Muralls dels Cingles de la Montfalla

lars. En aquest mateix lloc apareixen restes humanes i ha tombes excavades a la roca. Recentment, amb la construcció del camí dels Vilars, han quedat al descobert possibles restes d'edificacions. Tot això podria assenyalar l'existència d'un jaciment d'època romà-visigòtica, que va poder estendre a l'abric dels turons dels Vilars, a les solanes cap al riu Matarranya. La forma de població normal a l'Alta Edat Mitjana rebrà el nom de "vilars", grups de cases, on podien viure de cinc a

Tossal Gort a Maella

quinze famílies.

A la partida municipal de Ribers, al terme de Nonasp, el veí de Faió, S. Vilanova Olivé, va trobar una àmfora romana que va quedar en el seu poder. La seva altura aproximada és de 1,19 metres i 0,9 de

Mausoleo de Favara

diàmetre màxim. La localització del lloc de la troballa, es redueix al desguàs de la Vall de Batea, al costat de la via del ferrocarril i una casella abandonada. Al costat mateix del poblat ibèric de la Vall de Batea.

En els Cingles de la Monfalla ha restes d'una muralla romana, al cim d'un turó, amb dos costats de 130 i 27 metres. Hi ha restes d'habitacions a l'interior del recinte fortificat i es recull ceràmica ibèrica pintada.

Són d'aquesta època el temple del Tossal Gort a Maella i el mausoleu de Favara construït per la família Emilia al segle II, dedicat a Lucio Aemilio Lupo. Es creu que la població romana de Biscargis era al lloc de l'antiga població de Faió.

A mitjan segle III comença una llarga sèrie de crisi que assotaran a l'Imperi Romà fins a la seva desaparició a la fi del segle V.